

NR. 6.
An. IV
1880.

Gherla
24 Feb
7 Martie.

AMICULU FA MILIARU

Apare una-data in septomana — Dominec'a. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pentru semestru 2 fl. 5) ca., pentru Romania si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

Renascerea limbii romanesti in vorbire si scriere.

VI. Purismulu in limba, indreptatirea si legile lui.

(Urmare.)

A patr'a lege a purismului considera unele vorbe si diceri straine, macaru ca pucinu numeroase, dera asiadindu stereotipe in mai tote limbile natiunilor culte si civilisate. Esistu adeca in veri-care limba, deci si in cea romana, vorbe esotice de acelea, cari desemna concepte, privintie, lucruri cu totulu particularie cutarui si cutarui poporu: le desemna prein expresiuni asiade marcate si forte caractrisatorie de intr'ega fientia poporului strainu respectivu, catu anevoia le-amu pote reproduce intogmai de marcatu si apesatu prein vre unu cuventu genuinu latino-romanu alu limbii nostre. Atari cuvente si frasi se presenta mai antaiu si antaiu in tienuturi invecinate ori amestecate cu alte limbe; dupa acea grati'a, farmeculu, placerea noutatei introduce pre unele dein ele si in literatura. Cu tote acestea clasa mai culta de comune le seie si le si considera de neromanesti, si nece ca se anumera dictionariulu limbii.

P. e. bechiaru bechiaru mag. betyar, humbugu angl. humbug, siovinismu fr. chauvinisme, it. primadona, it. lazaroni, slavo-rus. tiaru (cesarele, imperatulu Rusiei), slavo-rus. ucazu, l. hocuspocus (corupta dein „hoc est corpus meum“), l. omnibus si alte asemeni. Unele ca acestea vedi-bine ca de regula remanu ca nescie petrificate, ca abateri si neregulate in organismulu limbii. De acea parerea nostre ar fi, ca dein cet'a acestui soiu de ingredientie straine pre acelea, ce suntu do origine latina, dua po-

tintia se le analogisamu, se le conformamu reguleloru, formelor si spiretulu limbii nostre, spre a nu ne impestritia si invarga prea de totu limb'a. Asia lucrara si alte limbe, intre ele sor'a ispan'a, carea it. diletante, fr. pardon, l. dictum-factum pe catu potu le ispani si asimila, facundu dein ele diletante, perdono, dicho y hecho, etc.

In fine ce se atinge de terminii tehnici, de nomenclatur'a strictu scientifica in varii rami ai cunoscintelor omenesti, se intielege de sene ca noi Romanii, pre urm'a si dupa esemplulu confratiloru nostri apusani si preste totu a natiuniloru mai civilisate, n'avemu decatu se acceptamu pre cea greco-latina. Est'a ar fi asiad'era a cinci-a lege relativa la purismulu romanesci, care lege cu atatu mai vertosu ni se impune, cu catu cestiuata terminologia, precumu e cunoscutu, ajunse a fi stereotipa in lumea scientieloru.

Intru adev'era dein tote natiunile europene mai culte, pre catu seimu, singuru Magiariloru le trecu prein minte a-si maglarisa termenii scientiali, formandu-i dein radecine si tulpine verbali magiare, pr. novénytan, éleny, széneny, villó s. vilany si alte asemeni in locu de botanica, osigenu, carbonicu, fosforu scl. Adev'eratu, ca limb'a loru, cu caractrul'eu seu aglutinatoriu si cu firea si structur'a sa cu totulu straina si insulata in mediulocu indo-europaneloru, cerea si justificá incat-va una asemena procedura. Dera deca deoparte nu se pote negá, ca ac'est'a termenologia si nomenclatura

cientifica formata dein tulpine magiare e óresicumu mai transparente, mai stravediutória si mai lesne de a se imprime memoriei cunoscatoriului de limb'a magiara: de alta parte ea ingreuédia junimei studiöse magiare cursulu pre la universitáti straine cumu si folosirea opuriloru scientifiche scrise in limbe straine, de cari inse au atât'a lipsa in starea actuale inceputória a literaturii magiare scientifiche. Tacemu de impregiurarea, cá atari termeni scientiali magiari demulteriori in derivatele loru ulterioari se potu folosi au numai in modu sfortiatu au necedecumu, cându apoi omului i cauta a-i exprime prein cercuserieri. P. e. növénytan botanica, de aice inse növénytanász botanistu séu botanicu (scrutatoriu ori studente) ar fi fortiatu si e neusetatu, deci se dice növénytan hallgató = ascultatoriu de botanica, ori fűvész proprie = „omu erbariu“; fényképész fotografu, de aice inse nu se dice lefényképészni magát a se fotografá, ci levétetni magát verbaleminte = „a face se-lu iee diosu.“ Dereptu temeuriile produse eruditii magiari dein dilele nöstre nece se mai aréta asiá straini facia de terminologi'a scientifiche greco-latina, celu pucinu facia de una buna parte a acestei-a nu.

La estu escursu póte ne va obiectá cine-va, cá ce aré de a face cu cestiunea purificarei limbei rom. procedur'a si modulu, cumu si-fabricara Magiarii termenii tecnici scientiali? Respunsu: atinsemu prein trecatu dis'a procedura pre campulu limbistecei magiare, pentru cá la noi inca n'au lipsitu idee si privintie p'aci asemenea despre modulu purificarei limbei rom. Provoacămu la imponcisiatoriu, se in mediulocédia, nelucraretiu, imbunetatimatu, in locu de contrariu, se intrepune, neactivu, justificatu scl., ale unui Dem. Cantemiru¹⁾; cumu si la abaterea cuventului l. nominis declinatio, a coperitiesce l. operte, a devertitiesce l. certe, acatiatioosu l. haesitabundus si alte asemenea, ale unui Ioane Bobu episcopulu.²⁾ Ne provocámu numai la acesti-a; cáce analógele vederi si incercári ale cátoru-va dein cerculu studentiloru rom. vienesi, cari cátra capetulu aniloru cincidieci ai secului nostru propunea se dicemu romanesce limbamentu, erbamentu, aburéga s. caretu-aburementu in locu de gramateca, botanica, locomotiva etc., le tienemu pucinu seriöse, si mai multu jocarfe ale fanta-sei, decâtu rezultate ale unei cugetári si convictiuni basate pre studiu recerutu.³⁾

Cu unu cuventu: nóue ne cauta a remané prelanga termenologi'a scientifiche greco-latina. Intr'adeveru numele obiectelor scientiali, cu cari scrutarea scienti-

feca cá cu un'a materia se ocupa, suntu numele unoru concepte stabilite si cá atari dinsele óresicumu se petrifeca. Ele de regula se primescu prein conventiune si se modifeca prein conventiune; cáce ele de comune nece nu esprimu esenti'a propria ori sum'a insusiriloru principali ori totaletatea semneloru caractristice ale obiectului, ce'a ce altcumu generaleminte in raru cuventu se vede espresa, ci esprimu numai cutari si cutari semne si insusiri singurite, demulteriori dein gresiéla atribuite lucrului! Se intielege deci, cá atari termeni tecnici scientiali, si de amu vré, numai cu mare scremutura si numai fórte imperfectu i-am poté traduce pre romanía poporale. Atari termeni pentru cutare lucru scientiale numai atunce voru fi romanesce poporali, candu acelu lucru se va descoperi mai antáiu si deci se va botediá mai antáiu in sinulu poporului romanu.

Inse si aice ar fi, dupa opiniunea nöstra, lucru gresitu a primí tóte pre deintregulu, fóra vre una alegere si desclinire. Dein contra ce se póte intiepletiesce romaní, se romanimu si aice si pretotunde. Limb'a scientiale, in carea vibrédia viéti'a scientiei si diace asecurarea desvoltarei si propasirei acestei-a cumu si a latírei ei in masele natiunei, va-se-dica numirile conceptelor si proprietátiloru generali, ce au se petruna multa pucinu si la poporu, ajectivele, epitetele scl., se fia pre cátu se póte romanesce si romanesce formate, pentru cá acestea suntu mediulócele cercetárilor scientifice, cari trebuescu fi araci-a inlesnite: pre candu termenii obiectelor scientiali suntu nesce lucruri peculiari, de-sene-statatórie si asiá-dicundu osifecate.

Derept'ce a usitá si serie viride, bru, cereuleu, salsu, salsura, sambucu, gleba, prelibatu, pronepotu, prelocutu, prelociu, reserare, presagire, sarculare, profunsu, pumicosu, — candu avemu nu mai pucinu latino-romanescele si totodata de toti intielesele verde, rosiiu, mieru s. vénétu, saratu, saratura, socu, glía, pregustatu, stranepotu, prevorbitu, precauventare s. prevorbire, deschidere s. descuiare, predicere s. profetire, sapare, versatu s. tornatu, porosu etc., — de cari espresiuni ultra-latine gasimu ici cóle si prein cárti medicinali, chemice, juridice si de altu soiú, éra nu numai in altcumu escelintele, déra prea de totu idealele dictionariu-proiectu alu academiei rom.: a usitá si serie unele cá acestea, ni se pare atât'a, cátu a impinge lucrulu purismului, celu pucinu pentru acumu, prea departe si pre cáli nepracticabili. Unele cá acestea oper'a cultivarei si renascerei dulcei nöstre limbe o compromitu si discredita atâtu in ochii multímei rom. cátu si ai lunei luminate preste totu, si dupa una lege pré fréseca a actiunei prea mari si prea incordate, ce nasce totdeun'a reactiune, impingu marea majoretate a natiunei la imbraciosiarea chiaru a extremului opusu.

Se luámu deci aminte si se precaugetámu seriosu cea ce facemu in acést'a, cea mai santa causa romanesca. E tare logica si frumósa limb'a dictionariului —

¹⁾ Dem. Cantemiru Divanulu lunei.

²⁾ Joane Bobu Dictionariu romano-lat. Clusiu 1822.

³⁾ Unulu din juni, filos. dr. V. G., merse pana a fauri cuvente cá focu-lunga-sboratoria = pusica s. flinta, pre-pariete-freacatória = aprindiori s. chibrite, tuti-caretu = omnibus scl., pre temiulu, fréseca falsu, cá numele séu cuventulu trebuie se exprima tóte notele si insusirile principali ale lucrului.

proiectu alu academiei că idealu, cătra care trebuie se tindemu, de care trebuie se nesuimu a ne apropiá. Romanii se voru și apropiá de dîns'a fóra indoieála. Dera se voru apropiá numai într'unu venitoriu mai indepartatu, numai incetu pre incetu, numai in mesura, după cumu limb'a va fi in stare a lapedá dein sinulu seu ingredientiele straine si alături cu ést'a pronunția sa se va corege si indereptá, éra necedecumu prein unu saltu mortale: căce „in natura saltus non datur.”

(Va urmă.)

Dr. Gregoriu Silas.

SANT'A SILVESTRA

e é u

O di in care copii domnescu asupr'a parentiloru.

— Noveleta. —

(Fine.)

Actulu solemn care léga dóue fiintie la olalta pentru tóta durat'a vietiei lóru si le impune a traili impreuna si in bene si in reu: are unu caracteru religiosu care misca tóte animele; — dar' mai su séma pentru unu parente, beneaventarea nuptiale a fiecei s'ale are in sene cev'a gravu si patrundietoriu. Acestu actu e cá si o abdicere de tóte drepturile avute asupr'a fiecei pre care o a crescutu si a careia venitoriu de aci inainte 'lu incredintieza altu'a.

Emotiunile maiorului ajunsésérá pána la indoiosiare; si densulu nu-si potú opri lacremile cându audi pre treotu pronunciandu formul'a sacramentalá prin care Aica s'a se luá dela tatalu seu si se legá de mirele seu Willelmu. Fora voia s'a chiar' elu privi spre dómn'a de Nugel si vediu ca dens'a 'si ascunsésé capulu in máni si suspiná incetu.

Acést'a comunitate de emotiuni departá din anim'a maiorului si cea din urma remasitia din ur'a ce nutria față de abandonat'a s'a consórtá.

— E mam'a s'a! cugetá densulu.

Si acést'a cugetare 'lu indoiosia. Ea i-e mama!... si totasiu presentia ei nu e nici chiar' o bucuria purá si completa pentru Dorote'a; căci i-i aducea aminte ca si legaturile cele mai sánte inea se potu rumpe si ca tóta fericirea visata de dens'a si de Willelmu póte se tréca într'o di in ura si isolare! — Maiorulu senti óre-care mustrare de conscientia; si cându fie'a s'a se redicá tienéndu mân'a forestierului, densulu 'si plecá ochii catra pamentu pentru de a nu-i întâlni privirile.

Dupá ce esira din beserica, si se indepartara óspetii — Dorote'a luá de bratiu pre tatalu seu si Willelmu pre dómn'a de Nugel si totí mersera la cas'a maiorului.

Ei aflara salonulu inea luminatu, fortepianulu deschisu si aprópe de elu atórnata viór'a maiorului si portretulu dómn'ei de Nugel, care parea a suridé la aceste semne de serbatóre.

Dómn'a de Nugel, palida si tremuránda, se apropia e maioru.

— Éca ór'a cându trebuie se ne despartimu, — disé dens'a — adieu domnule; 'ti multiemescu că mi-ai permis a trece pragulu casei d-t'ale. Nu crede ca am voiutu a te machni prin presentia mea. Déca totasiu amu venitu, caus'a e ca nu am potutu resiste la cererile fiecei miele. Amu voiutu cá ea se nu se presinte la altariu cá orfelina si cá in momentul celu mai solemn din viétia se aiba lánge dens'a pre améndoi parentii sei, pentru de-a-o bineaventá. Iérta-me dar' pentru-ca me-am presentatu, fóra cá domni'a-t'a se-mi fi permis acést'a; si pentru ca me-am folositu de o di in care stapénirea in casa érá acordata acestei fiice. Diu'a S. Silvestre s'a sférsitu d.-le, — d-t'a ai se devii érasiu stapénu in casa si se-ti reincepi viétia izolata care ti-e atátu de placuta.

Dupá aceste cuvinte se reintórse catra Dorote'a si Willelmu si stringánda-i in braçia, le disé suspinádu:

— Adieu voue, cari me iubiti inea, pre cari inea nu ve voiú revedé mai multu. Eu ducu cu mene amenfirea acestei dile, cá o consolare pentru întregu venitoriu mieu... dar' voi siliti-ve a o uitá. Inchideti érasiu acestu fortepianu, care nu a fóstu deschisu de atát'a tempu, — acoperiti éراسi acestu portretu, si cu elu totu trecutul: căci diu'a santei Silvestre s'a sfersitu!

La aceste cuvinte ea se smulsé din braçiele tene-riloru si inaintá legánda-se catra usia; dar' maiorulu, care inchisese usia, se aflá in picioré pre pragu palidu si tremurádu. Ochii lóru se întâlnirá si unu întregu trecutu de certe si de doreri fú iertatu in acést'a privire.

— Charlotte!... murmurá Loffen, deschidiendu-si braçiale.

— Lucianu!... respunsé domn'a de Nugel si se lasá se cadia in braçiale lui.

In urma, după o lunga inbraçisare, maiorulu o departá cu blandetia si punédu-si mânilé pre capulu Doroteei si alui Willelm, cari caduserá in genunchi inaintea densului, disé cu recunoscentia:

— Beneaventati se fia copii, cá-ci au fóstu mai întielepti decátu parentii! — Remái stapána aici, Dorotea! tu ne-ai redatu fericirea; si de-acum inainte voiescu cá se fia totu-de-a-un'a Sant'a Silvestra.

Ann'a E. S.

Iubirea.

In laberintulu vietiei scurte
Unu „firu de ratia“ de n'ar' lucí,
Omulu s'ar' pierde in infunerecu
Si lumea 'n chaosu s'aru respí.

Astu „firu de viétia“ — torsu din iubirea
Eternei fientie dommediesci —
Este iubirea, care-lu inaltia
Pre omu la trépt'a celoru ceresci.

Că o lumina, ce 'n fuudulu diarii,
In nóptea négra lucește linu,
Caruntii seculi îi luminédia
„Celu firu de radia“ cu-álu seu seninu.

Si déca 'n cartea bebranei lume
Poti aflá inca ceva placutu:
De buna séma ca-'su numai urme
Unde „iubirea“ a petrecutu.

„Iubirea“ nasce ori ce virtute
„Iubirea“-i caus'a celoru ce suntu:
For' de „iubire“ nu ar' fi lume,
Ceriu, sóre, stele si-acestu pamentu.

Toporontiu, la finea anului 1879.

C. Morariu.

Casatori'a.

— *Studiu socialu.* —

Continuare.

In urma, pre lângă studiu seriosu, se întindemu feteloru nóstre si distractiuni nobile si innocinte.

Etatea juvenila insetéza dupa distractiuni. Si déca vomu voi a denegá feteloru nóstre distractiunile pâna cându se voru maritá, ele voru pofti maritisiulu tempuriu si numai pentru de a avé odata dreptu la acelea. Se le distragemu dara déca voimú a le incatená de noi. O excursiune improvisata, o ojina in liberu, o convenire familiara, o serata de lectura, declamatiune ori musica: suntu totu afáte distractiuni nobile si innocinte in cari nu numai ca se potú, ci e chiar' si de lipsa a se impartasi fetele. Séu dóra ne tememu de ace'a ca întâlnirea désa cu teneri pôte se devina periculósa pentru fete? Nemicu nu ne garantéza mai multu scutinti'a feteloru de seductiune cá si chiar' convenirea lorú cátu de désa cu tenerii*) — Cu atât'a grigia retienemu pre fetele nóstre dela convenirea cu tenerii, încátu ele potú se-si formeze o opiniune nu pré favorabile despre acesti'a — socotindu-i de cei mai mari reu voitori ai lorú. — Trebuie inse cá se le facemu cunoscutu cu ei déca voimú cá întâlnirea lorú se nu fia periculósa. — Se nu ne tememu nici de cochetaria; — cochetari'a care faciáresce sentieminte straine de internulu nostru, e uritiósa si pecatósa, dar' eu nu credu cá se póta intrá la anim'a nici unei fete de buna generatiune si educatiune; ér' cochetari'a nevinovata, care consista in cercarea iubirei altui'a, e unu soiu a iubirei de aprópelui.

Se deschidemu dara inaintea animeloru innocinte portile largi ale distractiunilorú; se impreunamu etatea cea fora de gânduri a vietiei cu etatea de desfatari si placeri; pentru-ca acesteá dóne atâtú de bene convinu un'a cu alt'a.

Natur'a ne intinde in acést'a privintia unu esemplu fórte frumosu. — Fumicile pâna ce 'su tenere stau nu-

*) Acést'a o confirma Statele-Unite-Americane. Acolo convinu si converséza in deplina libertate fetele cu tenerii, fora ca acést'a libertate se produca baremi celu mai micu periculu.

mai din arepi; cându inse le sosese tempulu amorului, ele sbóra bombanindu in susu prin aeru parechi-parechiesce, apoi érasiu se cobóra la pamentu, unde pre incetulu 'si lapeda aripile; si atunci e capetu de tóta avéntarea in susu spre ceriulu azurú, capetu de tóta usiurinti'a si sburdalnicia, cá-ci au sositu pentru ele tempulu labórei serióse — ele s'au facutu mame.

Acést'a e principiulu nostru. — Fét'a se nu pasiéseca la casatoria, decátu dupa ce si-a indestulitu tóte dorintiele sburdalniciei juvenile si si-a formatu cu deseversire caracterulu prin iubirea de munca si charitate, — cându organismulu ei deplínu desvoltatu, e in stare de a corespunde detorentieloru ce-i incumbu, — in urma cându nu-i mai multu prunca, si in intielesulu strictu alu cuventului póte fi consórtá si mama; adeca in etatea de 22 ani si nu in cea de 20, cu atâtú mai pucinu in cea de 18 séu mai pucini ani.

(Va urmá.)

PETULANTULU.

Comedia in 5 acte

de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

D-n'a Krik:

Vorbe desierte. Tieranulu Hartmann si soçi'a lui au totu plánsu si s'au vaietatu cáci le-a perita ieri o vaca. Domnisorulu de catra séra au venitú acasa, si prin servitoriulu Petru le-a trimisu cea mai buna vaca din grasidulu Dómnei.

D-n'a Langsalm:

Ce-i nepóte! — nu voiescu a crede.

Fridericu:

Cum-ca D-n'a Krik mintiesce, feréseca Domnedieu.

D-n'a Langsalm:

Ce-i, vac'a cea mai buna ai datu-o?

Fridericu:

Cea mai buna se póte, inse nu unic'a vaca. Sermanulu Hartmann singuru ace'a au avutu-o, si si ace'a au peritu.

D-n'a Langsalm:

Trebue se o dee indereptu.

Fridericu:

Ea o voiu plati.

D-n'a Langsalm:

Au fostu o vaca olandica.

Fridericu:

O voiu plati cu galbeni olandici.

D-n'a Langsalm:

Dá pe tóta diu'a optu cupe de lapte.

Fridericu:

Nu face nemica iubita matusia, — la cununi'a mea vei cóce cu vre-o cáti-va colaci mai pucini.

D-n'a Langsalm (mai inblândita):

La cununi'a t'a? tu inse dupa cumu mi se pare nu te pré pregatesci la ace'a.

Fridericu:

Ace'a vine de sine fora cev'a pregatire.

D-n'a Langsalm:

Pedantulu teu instructoru, pe care l'a luat Domnedieu la tempulu seu la sine, ti-au umplutu capulu de planuri si sisteme diverse.

Fridericu:

Amorulu e cá unu cutremuru de pamentu, darima astfeliu de cladiri.

D-n'a Langsalm:

Nepóte! déca ai vorbi seriosu, mai ca ti-asiu ertá gresial'a de acum'a, si a-si primi cu placere multiamit'a tieranului; inse me temu ca ér' me vei insielá in dulcea mea sperantia, — adáti aminte de copil'a mea si de testamentulu tatalui teu (catra Babetta care totu leaga ciorapi) si acum'a domnisióra, nepóta, nu ai altceva de lucru, decátu ca se ne asculti pe noi? (se duce cu D-n'a Krik)

SCEN'A IV.

Fridericu, Babetta, Domnulu Langsalm (care intr'ace'a érase adórme).

Babetta (se apropia de mésa si sterge vasele).

Fridericu (dupa pucina pauşa):

Nu 'si póte cautá iubit'a mea verisióra vre-o ocupatiune mai placuta?

Babetta:

Cumu poteti intrebá. Au nu sciti cá in tóta diu'a trebuie se scergu vasele.

Fridericu:

Spargetile numai de vre-o câte-va ori, si ve asiguratu ca veti fi dispensata de acestu oficiu neplacutu.

Babetta:

Se le spargu? Ce cugeti vere, atunci ar' trebui se fugu de aici, si se iéu lumea in capu.

Fridericu:

Si apoi? lumea e mare, cine scie, da de ai traii in vre-o alta casa mai bine.

Babetta:

D-t'ale 'ti este usioru a vorbi astfeliu. Tatalu d-t'ale ti-a testatu o avere de cincisute floreni, tatalu meu inse nu posiede alta decátu sabi'a si onórea s'a; pe mine me tienu aici de mâncu numai din gratia.

Fridericu:

Pâne sarata si piperata de matusi'a. Nu aveti de a trimite ér' vre-o epistolá tatalui d-vóstre?

Babetta:

Ba amu iubite vere, aici e — decum-va vei fi bunu?

Fridericu:

Da o voiu trimite.

Babetta:

Dar' pretiulu postei?

Fridericu:

'Lu voiu suplini eu, si déca te vei maritá dupa vre-unu barbatu avutu voiu aduce socotél'a. Epistol'a de siguru ér' va fi plina de vafete si suspinuri?

Babetta:

Asié e, au dóra nu amu cauza destula?

Fridericu:

Sermana verisióra, juneti'a d-t'ale nu produce rose.

Babetta:

Dar' nici nu totu-déun'a spini. Eu inca am câte o placere si bucuria, care mi-o causéza unu omu bunu pe ascunsu, si fora de a poffi ca se-i multiemescu.

Fridericu:

Asié!?

Babetta:

Da, cugeta numai, in nóptea trecuta inca mi-ai pusu cineva in feréstra o colivia cu o priveghiatóre.

Fridericu:

In feréstr'a de su coperisiu? acel'a trebuie se fia fórte curagiosu, si trebuie se se scie urcá ca pisicele.

Babetta:

Cunosci foisiorulu celu intunecosu din gradin'a unde 'mi petrecu eu tempulu mai multu? acolo in giurulu lavitiei amu aflatu sedite florile cele mai frumóse.

Fridericu:

Hm! cátu de galantu si prevenitoriu.

Babetta:

Inca mai multu iubite vere. Inainte de acést'a cu vre-o câte-va dile vine o femeia din orasiu la mine, de a-mi multiemi pentru cei doi galbeni carii i-a-si fi trimisu eu pentru alinarea seraciei sale.

Fridericu:

Asié! verisióra mea dupa cumu mi se pare nu e intru atât'a de seraca, in cátu se preface.

Babetta:

Nu ve bajocoriti cu mine. Eu nu amu nici unu cruceriu. Unu omu invalidu intr'o manta mare i-a datu banii in numele meu.

Fridericu:

Curiosu omu.

Babetta:

Trebuie se fia unu omu cu anima fórte nobila.

Fridericu:

De siguru vre-unu amoresu.

Babetta:

Ace'a nu o sciu, inse asié cugetu cá a-si ghicif cine a fostu.

Fridericu:

Póte feciorulu arendatoriului, acel'a face si posii.

Babetta:

Nu, nu, — D-t'a ai fostu iubite vere.

Fridericu:

Eu?! Cumu se nu. Eu se fi riscatu o mana ori vre-unu picioru pentru de-ati pune in feréstra o privi-

ghitóre? Apoi bani nu amu de locu căci pe lînga tóta averea mea remasa de tatalu meu matusi'a me tiene fórté strictu si nu e preá galanta in impartirea baniloru.

Babetta:

D-t'a dispretiuesci multiemit'a mea?

Fridericu:

Iubita verisióra! D-t'a vei sci de siguru ca ast-feliu de lucruri singuru acei'a suntu in stare de a le face carii suntu amoresati, apoi dóra nu credi ca eu asi fi amoresatu in D-t'a?

Babetta:

Pentru ce nu? . . . Cátu de cátu.

Fridericu:

Ferésca Domnedieu. Intre noi dicându, D-t'a ai o multime de defecte.

Babetta:

Acei'a o sciu eu pré bine. Inse totusi asi voii a le aúdi si dela D-t'a iubite vere.

Fridericu:

Fórte bucurosu ti le voiu spune: Esti tare retrasa si fricósa.

Babetta:

Cá celu seracu.

Fridericu:

Nu te scii imbraca cu gustu si dupa moda.

Babetta:

Toilet'a mea e in culina.

Fridericu:

Te acoperi tóta ca o calugaritia.

Babetta:

Anim'a nu e acoperita nici odata.

Fridericu:

Nu intrebuintiedi sulimanu.

Babetta:

Sórele de diminétia 'mi coloréza faci'a.

Fridericu:

Nu esti nici decátu cocheta.

Babetta:

Ai dori dóra ca se fiu?

Fridericu:

Nu ai spiritu mare, nu-'ti bati jocu de supersti-tiuni, nu te batjocoresei cu betránétiele, ba ce-i mai multu nici a te cuetá nu scii.

Babetta:

Vere! Decumva vorbesci seriosu 'ti spunu ca voiu incetá de a mai fi buna catra D-t'a.

Fridericu:

Si acum'a esti buna catra mine?

Babetta:

Fireste ca sum buna, dupa ce singuru D-t'a esti acei'a care la tóta casa mi voiesce binele, de si me su-peri câte odata prin glumele D-t'ale.

Fridericu:

Si totusi a séra nu ai voitu se me saruti.

Babetta:

Au dóra la D-t'a sarutarea e mesur'a amicitiei?

Fridericu:

De siguru. Saruta-me dar' acum'a.

Babetta:

Nu, de locu, nu.

Fridericu:

Te rogu verisióra.

Babetta:

Deintr'ace'a nu va fi nemica.

Fridericu:

Te amenintiu.

Babetta:

Ha! ha! ha!

Fridericu:

Voiu intrebuintiá potere.

Babetta:

Ferescete, ca te lovescu cu spalatórea.

Fridericu:

Vomu vedé (o saruta cu poterea in faci'a, in mo-mentulu acest'a horcaia Dnulu Langsalm tare, Babetta se sparia, scapa o tasa din mana, care cadindu se sparge.)

Babetta:

Ah! pentru Domnedieu! Am spartu cea mai pla-cuta tasa a matusiei.

Fridericu:

Ai spartu-o Ha! ha! ha! nici o fapta fora causa.

Babetta:

La acést'a singuru tu esti de vina.

Fridericu:

De locu nu, pentru ce te-ai opusu de a me saruta?

Babetta:

Ce se facu acum'a?

Fridericu:

Se ascepti viforulu cu pacientia.

Babetta:

O Domnedieule! matusi'a me va bate,— mi se pare ca o si audu venindu pe trepte in susu.

Fridericu:

Fii liniscita. Acum'a odata te voiu scapá de ne-casu (pune cea mai mare bucata in mân'a Dnului Lang-salm, ér' celelalte le inprascia pe podele lînga elu).

Babetta:

Ce faci vere?

Fridericu:

Asié. Acum'a póte veni matusi'a (striga pe usia afara) Matusia! Matusia! Tas'a D-t'ale s'au spartu.

Babetta:

Vere, pentru Domnedieu, ai nebunitu?

Fridericu:

Matusia! vino! Tas'a D-t'ale e in mii de bucati.

(Va urmá.)

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍI.

(Romanu anglésu d. H. Frankstein.)

(Continuare.)

Capítulu VI.

Dupa mai multi ani.

In demanéti'a dílei urmatória, marchisulu dupace i-se duse dejunulu, pre care densulu 'lu lasá neatinsu, prin unu semnalu de clopotielu chemá la sine pre económ'a Maria Quillet si sógiulu ei Iohn. Ei se presentara infricati ca marchisulu ar' voí a-i dimité din serviciu. Precandu intrara densii marchisulu se preamblá prin chilfa in susu si in josu.

Elu se apropiá de densii. Spaim'a si uimirea loru crescú si mai tare vediendu-lu atâtu de straformatu. Ochii lui eráu adênciti in capu, figur'a incovoiaata cá sub oresi-care sarcina grea. Elu erá asemenea unui arbore, pre care viscolele 'lau doboritu.

„Elu e ruinatu de totu“ — cugetá John Quillet. „Cine ar' fi in stare de a recunósce in densulu pre gentlemanulu vialu de odinora?“

„Eu ve-am chiamatu“ — dise marchisulu adresandu-se catra ei — e tempulu cá se ne intielegemu. Voi sunteti in posesiunea unui secretu de mare insemnatate, — a unui secretu, care atinge oncea si reputatiunea acestei case. Nu a tradatu vre-unulu din voi acestu secretu prin vre-unu cuventu séu privire?“

„Nici câtu de puçinu!“ strigá barbatulu si femeia de-odata. Ochii marchisului se pareau a petrunderi in anim'a loru, — dar' elu nu aflá nici o urma de neadeveru in densii.

„Bine!“ dise marchisulu — „Acum jurati-mi cá nu ve-ti tradá secretulu casei mele — nu ve-ti spune adeca nemenui ca fic'a mea a devenitu mama!“

„Juramu cá fora concessiunea d.-t'ale nu va scí nemenea acést'a.

Marchisulu surisè. — „Decumva aveti de cugetu a tradá acestu secretu, ve-ti fi ucisii nainte de-a face acést'a. Voi mi-ati fostu servi fideli multi ani. Eu me-am convinsu despre onestitatea si fidelitatea vóstra. Voi ve-ti fi remunerati pentru tóte. Bunurile din Lonemoor nu-mi mai placu. Eu me-am decisu a merge in strainatate, unde voiu remané pote pentru totu-de-a-un'a. Totulu e gat'a de drumu; si eu voiu se plecu celu multu preste o ora.

Ambii remasérá in tacere.

„Eu am avutu asta séra o convorbire lunga cu directorele bunurilor mele — dise marchisulu. Elu nu scie despre plecarea mea; i-am demandatu numai cá se ve dee de aci înainte salariulu in duplu. Voi veti grigi de resiedinti'a acést'a. Ve-ti dimité pre toti servitorii superflui si ve-ti restringe economi'a casei. Ve-ti incuá odaia'le familiari si ve-ti oprí ori-ce visite. In fia-care luna me ve-ti inscientiá prin directorulu meu despre starea casei.“

Ambii se complimentara.

„Ve-ti impuçiná caii si veti vinde câni de venatu — dice marchisulu — „apoi prunculu . . . pruncu e séu prunca?“

„E o fetitia frumusica“ dise betran'a, „dar' e debila, nu credu cá va traf! Nu cumv'a voiesci a-o vedé?“

„Tacere“ dise marchisulu — dóra va mori, si fiendu-cá dici cá e debila — nu voiu se mai facu amentire de dens'a. Poteti merge!“

Ei se departara. In urm'a loru intrá Orkney directorulu bunurilor si dupa o scurta convorbire, ambii plecará la Penistone. La gara se despartira si marchisulu plecá catra Londr'a. In díu'a urmatória plecá spre Dover si de-acolo spre Berlinu. Aci a avutu o convorbire cu strainulu, care venise la densulu in nóptea in care Clar'a se re'ntórse la cas'a parentiesca. Ori si care fusese missiunea acestui'a, elu nu reusise cu ea, pentru ace'a marchisulu 'lu si dimisè numai decátu.

Scopulu nostru nu este de a descrie din frú in peru aventurile betranului marchisu. Va fi destulu a spune cá dupace a petrecutu câteva luni in Berlinu trecându prin Itali'a mersè in Egiptu cu scopu de a uitá suvenirile torturatorie ale trecutului si de a-si aflá repausu linu sub o temperatura noua in tierile straine. Ori si unde se fi mersu inse, imaginea ficci s'ale 'lu urmaria neinteruptu si aducerea amente de dens'a 'lu nelinisceá. In Rom'a, in midiloculu atátoru suveniri ale trecutului, — in Greci'a, la umbr'a artei antice, — pre Nilu, in noptile senine; si cu unu cuventu pretotindenea i-se pareá cá-si vede pre fic'a s'a, pre care o alungáse si blastemasè cu atât'a crudelitate.

In tóta lun'a primíá câte unu pachetu dela administratorulu bunurilor s'ale, carele cuprindeá totu felulu de epistole de ale deregatoriloru sei, dar' neci in un'a nu erá amentitu cá dóra pruncuti'a fúicei s'ale se fi moritu, ma nici cea mai mica amentire nu se facea de dens'a.

Trecura mai multi ani. Elu caletoria mereu, dar' nu aflá nici o placere in caletoriile s'ale, — cu tóte acestea nu voiá a se mai re'ntorce in patri'a s'a . . .

In urma ostenitu de caletorii 'si inchiriá o casa in Alesandri'a si incepú a duce o viétia intru tóte ascetica.

In o di intru atât'a 'lu cuprinse dorulu de patria in câtu si plecá catra casa. „Sieptesprediece ani suntu dela tragedi'a infioratore“ — 'si disè elu — pentru ce se nu me re'ntorce in patria?“

Acestu cugetu 'lu neliniscia totu mai multu.

„Eu nu vreu a remané acolo“ — cugetá elu. „Dara cu mare sete dorescu se-mi vediu cas'a si dumbravile frumóse. Prunca trebuie cá a moritu, desi ei au uitatu a-mi scrie despre acést'a. Ma se pote cá mi-au si scrisu dar' in 17 ani s'au pierdutu multe din epistolele mele si cu acéle se va fi pierdutu de siguru si epistol'a care cuprindea faim'a despre mórtea acelei prunca.“

In acést'a convingere, densulu nu mai eugeté la fetitia.

Se preamblá in susu si in diosu prin chilia, si privindu-si figur'a in oglinda una surisu amaru jocá pre busele lui. Barb'a i erá alba, perálu asemenea. Ochii i ardeau cá doi carbuni aprinsi.

„Abia me voru cunosee“ — dise elu — „Eu sum fara amici, infami'a cea vechia e totu asupr'a mea, totusiu voiu a face o visita fugitiva patriei mele, dupa care éراسi me voiu reintorce in aceste locuri.“

In scurtu se pregatí de plecatu. Dupá o ora parasí Alexandria cu o caravana si veni spre Joppe, de aci se otari a plecá spre Angli'a. Petrecú câteva dile in Marseilles si vr'o doue septemani in Paris. In Januariusi sosi in Angli'a: si merse la Londr'a unde remase o septemana, dar' nu aveá linisce nici unu minutu.

Barb'a a lasatu se i-o rada si se imbracá in vestiminte moderne cátu la prim'a privire nime nu-lu poteá cunosee.

„Voiu merge la Penistone se vorbescu cu advocátulu meu si in acea di me voiu si re'atorce, cáci Angli'a nu mai posiede nemicu ce me-ar' poté retiené.“ Tote câte le dise le implení cum 'si propusé: si tóte le aflá in ordinea cea mai buna.

In diu'a umatória plecá spre Lonemoor vechi'a lui resiedintia. Pre directorulu seu nu-lu intrebá nemicu despre prunc'a care remase in grigi'a betraniloru Quillet, dar' nice advocátulu nu faciá nici o amentire despre dens'a.

„De ar' trai, ar' fi de 17 ani“ eugeté marchisulu despartindu-se de directoru. „Elu de siguru mi-ar' fi vorbitu despre dens'a decumva ar' trai!“ Si asia calari totu mai departe. In urma zari resiedinti'a s'a din Lonemoor. Inim'a i-se bateá in pieptu.

„Acasa! acasa!“ 'si dise elu — „dupa atatia ani! Si asia erá de entusiasmatu catu 'si dise: „credu cá voiu remané aci decumva a muritu prunc'a!“ (Va urmá.)

Gacitura mestecata.

De ⁹ 2:4! 2 6:1
 2:4.8 2. 8: 85:3!
 1 8-8 35,3:3! 4: 7-25-8;
 2,54-8 9,2:9,3:3!
 9 2:4! 8 67-94! 3:1:3.
 2:4-8 2. 8: 7-3:3!
 4: 8-8 35,3:3! 9 7-25-8;
 4: 8 67-94! 9,92,3:3!
 9 2:4! 8 67-94! 3:1:3.
 2:4-8! 2. 8. 3:1:
 .6 8-8 35,3:3! 4: 7-25-8;
 2:55,1 3:9 2:6: 8:3

Terminulu pentru deslegare e 8 20 martiu a. c.

Intre gacitori se voru sortí icono frumóse si carti pretioase.

Sugar'a.

Musa draga! iern'a mare
 Peste lume s'a intinsu,
 Vântulu sufla cu turbare,
 Nén'a tóte le-a cuprinsu.

Fora lucru pre canapa
 Restornatu numai a stá
 Mam urítu. Te rogu: in graba
 Vin' ajuta-mi a cântá.

C'am se cântu tutunulu dulce,
 Si-alu seu fumu imbetatoriu,
 Ce'n spirale linu se duce,
 Cum spre ceriu unu negru noru.

Si cum nu, tutunu iubite?!
 Cum n'oiu vrea a te cântá?!
 Cându in dile fericite,
 Faci se-mi curga viéti'a mea,

Cà din punga câte-odata,
 Déca bani-mi s'an gatatu,
 Aprindiendu sugar'-amata,
 Pung'a gól-o am uitatu.

Séu, de scump'a-mi socióra
 Se machnesce inzedaru,
 Aprindiendu a mea sugara
 Nici cá-mi pasa, n'am habaru.

Ér' déca si-alte necesuri
 Preste capu-mi au venitu,
 Si-ale lumei mari talasuri
 Chiar' de totu m'au coplesitu...

Cu sugar'-aprinosa 'n gura,
 Cautându la lume 'n fumu,
 Ridu de-a lumi 'ntorsetura,
 Si de falniculu ei scrumu.

Péra dar' totulu in lume
 Sóre, luna, stele, ceru
 Totu ce pórt'-unu falnicu nume
 Cá si fumulu in eteru.

Numai tu, fora 'n cetare
 Se totu cresci tutunu iubitu!
 C'atunci neme 'n lumea mare
 Nu-i cá men' de fericitu!

Al. Barbulescu.

Vicrele.

... Parentii numai atunci suntu pre lume multiamtti
 Cându 'si vedu spre fericire copilasii pregatiti.
 Ei atunci se credu siguri despre sant'a nemurire
 Si din pragulu vecniciei impregiuru cantu cu zimbíre.

*

... Asié-i lumea, asié-i omulu si-ale s'ale,
 Adi-lu vedi in bucuria, máni plutindu amaru in jale,
 Adi-lu vedi numai in auru, máne panaa lui cersindu
 Si treptatu cum 'naintéza la momentu apoi sosindu.

*

... Apa ani de saferintie déca omulu dobândesce
 Fericiri neaseptate, pré usioru se rátăcesce.

Gh. Teodu, in dram'a istorica „Berchea.“

Proprietariu, Editoru si Redactoru respunditoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherla. Imprimeria „Georgiu-Lazaru.“ 1880.